

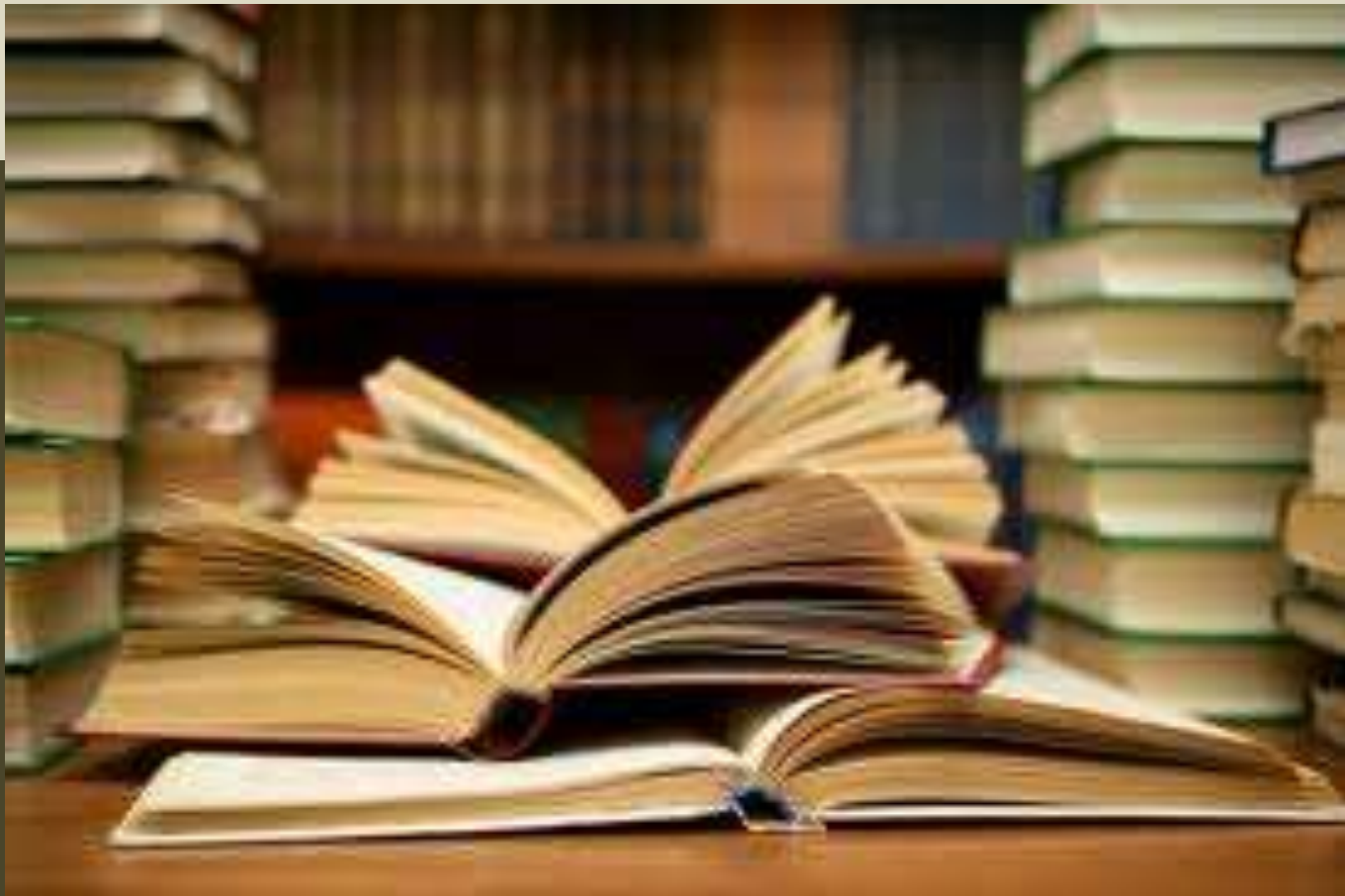
Νέο Πρόγραμμα Σπουδών Λογοτεχνίας

Θ.Ε. Β΄ Γυμνασίου
«Ανθρώπινες σχέσεις -
Ανθρώπινοι χαρακτήρες»

{επιμ. παρουσίασης: Λαμπριανή Ματθαίου,
Σύμβουλος Φιλολογικών Μαθημάτων, 2012-2013}

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

**Α.
ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΑ,
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΙ ΔΕΣΜΟΙ**

Ανθρώπινες σχέσεις – Ανθρώπινοι χαρακτήρες

αντιστοίχιση με ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΑΞΟΝΑ: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ
/ ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

- Ειδικοί Διδακτικοί Στόχοι:
 - σύγκριση ανθρώπινων χαρακτήρων και σχέσεων σε διαφορετικά κοινωνικά περιβάλλοντα, από το οικειότερο (της οικογένειας) στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (της πόλης, της γειτονιάς, της επαρχίας)
 - έμφαση στα κοινωνικά προβλήματα που συνεπάγονται οι σύγχρονες συνθήκες και ανάγκες ζωής: αστυφιλία, οικονομική μετανάστευση, αποξένωση, κοινωνικός αποκλεισμός κ.ά.
 - αντιπαραβολή στάσεων που διέπουν τις ανθρώπινες σχέσεις: φιλία, αλληλεγγύη, σεβασμός, αποδοχή, εκμετάλλευση, καταπίεση, διακρίσεις, ρατσισμός, αλλοτρίωση, μοναξιά, «διαφορετικότητα».

Παλαιότερες μορφές κοινωνικής και οικογενειακής ζωής

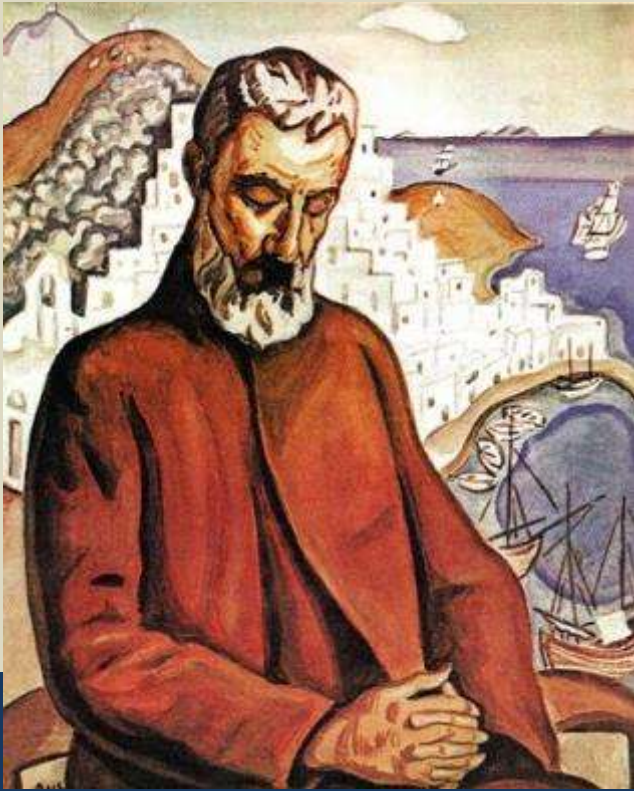
Κωνσταντίνος Θεοτόκης

Η ζωή και ο θάνατος του Καραβέλα (απόσπασμα)

Ηθογραφία γραμμένη νατουραλιστικά.

- Η κριτική ματιά του συγγραφέα διεισδύει κάτω από την επιφανειακή ειδυλλιακότητα της ζωής στο χωριό και φωτίζει τα πάθη και τις κοινωνικές αντιθέσεις στο εσωτερικό της. Η κοινωνική «τάξη» καθορίζεται από ένα πλέγμα σχέσεων συμφέροντος-εκμετάλλευσης-υποκρισίας, όπου τον πρώτο λόγο έχει το χρήμα, η υλική εξουσία. Δείχνει την αρπακτικότητα του κτηματία Αργύρη.

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης

Πατέρα στο σπίτι!

(απόσπασμα)

Ανήκει στα αθηναϊκά διηγήματα
(δεν διαφέρουν από τα σκιαθίτικα):
Οι ήρωες είναι φτωχοί και απλοί,
χωρίς τίποτε το αστικό στη συμπεριφορά τους.

Εμφανής ο κοινωνικός προβληματισμός του συγγραφέα.

Μια αθηναϊκή φτωχογειτονιά στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ού αιώνα. Η αφέλεια του μικρού (ανώνυμου) ήρωα και η διεισδυτική ματιά του αφηγητή αποκαλύπτουν τις δύο όψεις της πραγματικότητας: τον αιματηρό αγώνα των πάμφτωχων για επιβίωση και την υποκρισία και αναλγησία της κοινωνίας.

Αντώνης Σουρούνης

Το μονοπάτι στη θάλασσα
(απόσπασμα)

Ο μικρόκοσμος μιας γειτονιάς στη μεταπολεμική Θεσσαλονίκη (γενέθλια πόλη του συγγραφέα).

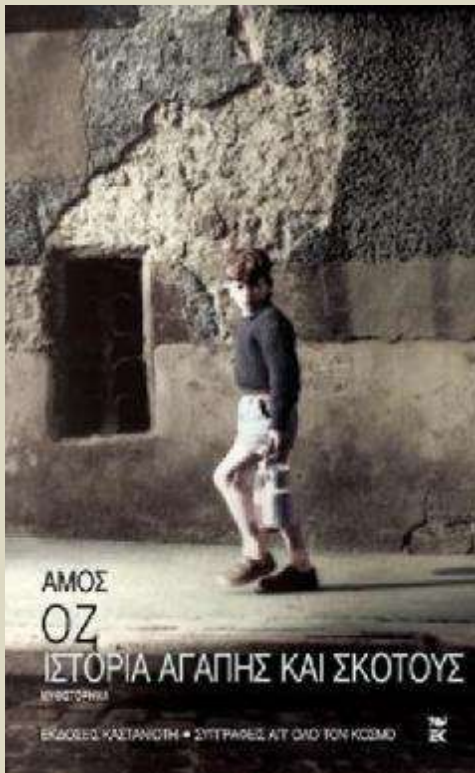
Ο κόσμος της παιδικής του ηλικίας με ζηρές εικόνες, που κινητοποιούν το συναίσθημα και τις αισθήσεις.

Το χιούμορ ελαφραίνει την αναπόληση μιας δύσκολης ζωής, δίνοντας νοσταλγικό τόνο στην αφήγηση.

Άμος Οζ
Ιστορία αγάπης και σκότους
(απόσπασμα)

Παγκοσμίως γνωστός ο συγγραφέας, τοποθετείται στη γειτονιά όπου γεννήθηκε και μεγάλωσε ο ίδιος στα αμέσως μεταπολεμικά χρόνια.

Η ανάγκη αλλά και οι δυσκολίες της επικοινωνίας σε χρόνια που το τηλέφωνο ήταν μια πολυτέλεια.

Μίνως Αργυράκης

Ποδοσφαιρική νευρασθένεια
(απόσπασμα)

Χρονογράφημα

(βλ Λεξικό λογοτεχνικών όρων

[http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/document/document.php?course=DSGL-](http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/document/document.php?course=DSGL-A111&openDir=/4e5b63b5pt3d/4e9c5b7dfwj6)

[A111&openDir=/4e5b63b5pt3d/4e9c5b7dfwj6](http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/document/document.php?course=DSGL-A111&openDir=/4e5b63b5pt3d/4e9c5b7dfwj6)): ένα

σύντομο πεζό, που ανήκει τόσο στη δημοσιογραφία όσο και στη λογοτεχνία. Αντλεί τα θέματά του από την καθημερινή ζωή, γι' αυτό και διακρίνεται για τον επικαιρικό του χαρακτήρα, συχνά με γενναίες δόσεις χιούμορ ή και σάτιρας. Το κατ' εξοχήν λαϊκό σπορ. Κομβικό σημείο συνάντησης ανθρώπων από όλες τις τάξεις και ανεξαρτήτως ηλικίας. Η κοινωνική αυτή διάσταση του ποδοσφαίρου φαίνεται παραστατικά.

Μπιέρνστερ Μπιέρνσον

Ο πατέρας

Χώρος: αμετάβλητος (σχεδόν).
Χρόνος: γραμμικός.

Η ψυχική ωρίμανση ενός πατέρα, ο οποίος από επηρμένος μεγαλοκτηματίας κερδίζει την ταπεινότητα και τη μεγαλοψυχία μετά την τραγική απώλεια του γιου του.

Πρωταγωνιστές: ο πλούσιος κτηματίας και ο ταπεινός εφημέριος.

Η λιτότητα του ύφους υπογραμμίζει την τραγικότητα των συναισθημάτων και των καταστάσεων.

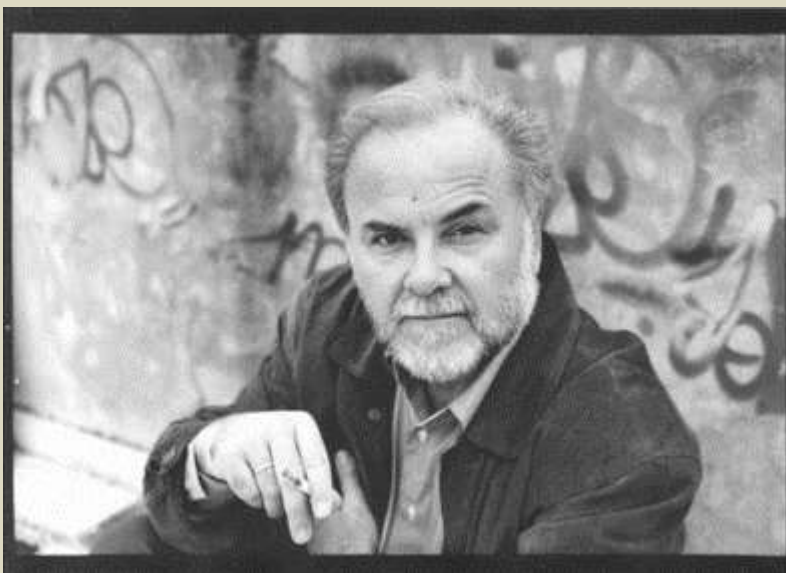

Μάρω Δούκα

Ρολογάκι χειρός

Δύο χρονικά επίπεδα: το παρελθόν, όταν ήταν παιδί και νεαρή κοπέλα, και το παρόν, όταν, μεσήλικη, ξαναζεί μέσα από ένα σύγχρονο περιστατικό μια από τις πιο συγκινητικές στιγμές της ζωής της.

Μέσα από τον εγκιβωτισμό της μνήμης στο παρόν, η συγγραφέας παρουσιάζει με λιτό αλλά συγκινημένο τρόπο καταστάσεις και αξίες πανανθρώπινες: τη φτώχεια και την προσφορά, την αγάπη και την απώλεια του πιο καθοριστικού προσώπου στη ζωή όλων μας, της μάνας.

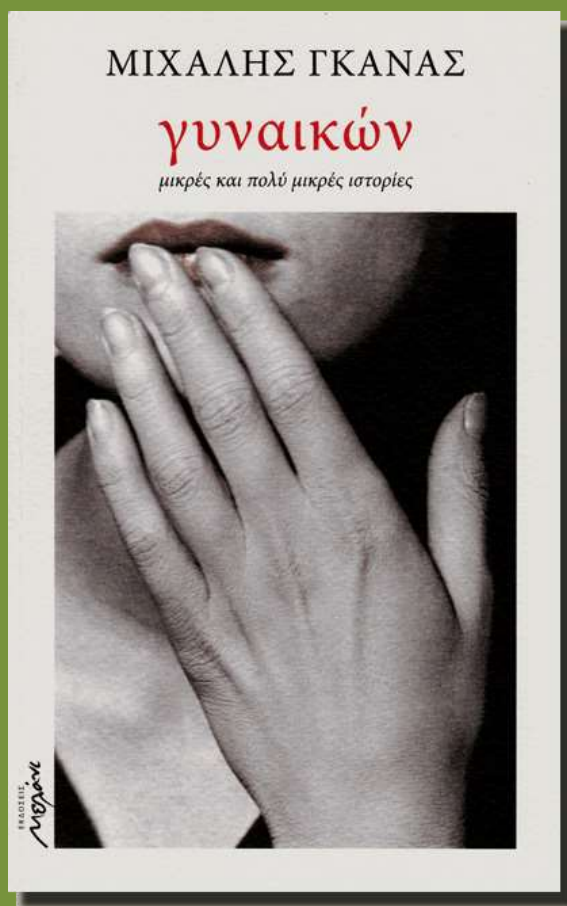
Συλλογή των σύντομων αφηγημάτων
«γυναικών μικρές και πολύ μικρές ιστορίες».

Σκιαγραφεί πορτρέτα καθημερινών γυναικών
κάθε ηλικίας, καταγράφοντας τη συμπεριφορά
και τις σκέψεις τους μέσα στον μικρόκοσμό τους.

Η ηλικιωμένη ηρωίδα του αφηγήματος,
ανακαλύπτει τη φθορά που ο χρόνος
και τα βάσανα έχουν προκαλέσει στα χέρια της.

Μιχάλης Γκανάς

Κοιτάζει τα χέρια της

Σπύρος Τσακνιάς

Επίσκεψη

Βικτωρία Θεοδώρου

Εγκώμιο

Μανόλης Πρατικάκης

Όταν η λάμψη μιας
παλιάς χειρονομίας...

Συνιστούν ένα εγκώμιο στους αφανείς ήρωες της καθημερινότητας, και πιο συγκεκριμένα στις μητέρες, που αντιπροσωπεύουν τον ταπεινό, αγωνιζόμενο άνθρωπο, ο οποίος αξιώνεται, ως μοναδική απόδοση τιμής, την αναγνώριση και την ευγνωμοσύνη των παιδιών του – ή εκείνων που μένουν για πάντα παιδιά, των ποιητών.

Σύγχρονες συνθήκες ζωής και κοινωνικά προβλήματα

Κώστας Μόντης

Πολυκατοικία

Εποχή που η κυπριακή κοινωνία μόλις αρχίζει να αστικοποιείται.

Ο ποιητής βλέπει με κριτικό μάτι τον συνωστισμό και το απρόσωπο της ζωής στις πολυκατοικίες, που στερεί τη δυνατότητα της ουσιαστικής επικοινωνίας και ισοπεδώνει τα πρόσωπα.

Νικηφόρος Βρεττάκος

Άνεργοι

Βαθύς ανθρωπισμός και η ευαισθησία σε ζητήματα ανθρώπινων δικαιωμάτων και κοινωνικής δικαιοσύνης.

Η αγωνία και η απελπισία όσων μένουν χωρίς δουλειά και η αδιαφορία για το δράμα τους από τη σκοπιά των εξασφαλισμένων. Η αντίθεση έχει να κάνει πρωτίστως με την ψυχολογία των ανθρώπων, τον αυτοσεβασμό και την αξιοπρέπειά τους.

Δήμητρα Χ. Χριστοδούλου

Για ένα παιδί που κοιμάται

Το φαινόμενο της οικονομικής μετανάστευσης είναι διαχρονικό και κάνει κύκλους.

Ο πρωταγωνιστής του ποιήματος, είναι ένα από τα πολυάριθμα «παιδιά των φαναριών», που δεν έχουν την τύχη να ζουν την παιδική τους ηλικία, γιατί παλεύουν σκληρά για την επιβίωση.

Θεοκλής Κουγιάλης

Διακοπή

Η συναναστροφή με τους φίλους λειτουργεί σαν «διακοπή», σαν μια πολύτιμη αλλά προσωρινή διαφυγή από τα προβλήματα και τις πληγές της καθημερινότητας, χωρίς ωστόσο να τις επουλώνει.

Αντώνης Γεωργίου

Αντιστρόφως ανάλογα

Θίγονται η μοναξιά και οι περιορισμοί που συνεπάγεται η τρίτη ηλικία, κυρίως όμως τονίζεται η διαρκής ανάγκη του ανθρώπου για αγάπη και τρυφερότητα, η οποία επιστρέφει στη δύση της ζωής με τη δριμύτητα της παιδικής ηλικίας.

Ιωάννα Καρυστιάνη

Το φυλλάδιο
(απόσπασμα)

«Επιστολικό διήγημα».

Μια ηλικιωμένη γυναίκα γράφει στην αδελφή της, στο χωριό, για να γεμίσει τα μοναχικά βράδια της, παραμονές Χριστουγέννων στην πόλη. Μέσα από αυτό αναδύονται θέματα όπως η μοναξιά, η οικονομική κρίση και η βιοπάλη, κυρίως όμως η λαχτάρα του ανθρώπου για ανθρώπινη επαφή και επικοινωνία.

Πικρό χιούμορ.

Χρήστος Οικονόμου

Κι ένα αβγό κίντερ για το παιδί.
(απόσπασμα)

Διήγημα:

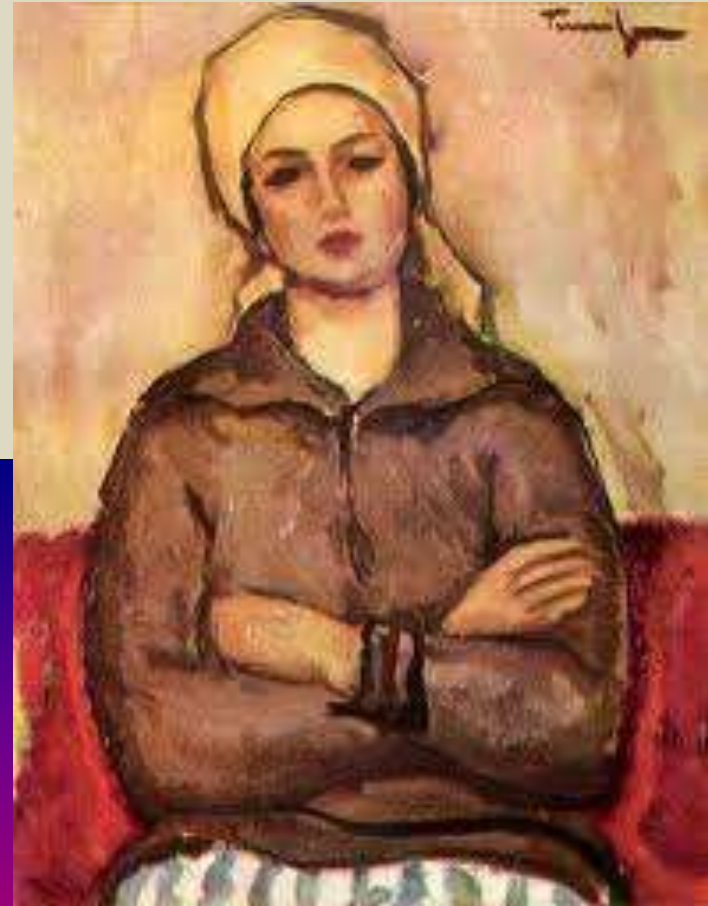
Τα πάθη ενός άνεργου πατέρα στη σημερινή Αθήνα,
ο οποίος αδυνατεί να θρέψει το παιδί του και τον εαυτό του.

Ξεσκεπάζει την υποκρισία των ανθρώπων που δεν έχουν γνωρίσει τη στέρηση,
αλλά αγνοούν επίσης τη σημασία της αλληλεγγύης.

Ειρένα Ιωαννίδου – Αδαμίδου

Η παραδουλεύτρα

Διήγημα στο οποίο θίγονται κοινωνικά ζητήματα, η κρίση του θεσμού της οικογένειας και η αποξένωση των μελών της, εξαιτίας του σύγχρονου τρόπου ζωής.

**Β.
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΕΣ
ΚΑΙ ΣΤΑΣΕΙΣ ΖΩΗΣ**

Ανθρώπινοι χαρακτήρες

Ανθρώπινοι χαρακτήρες

Εμμανουήλ Ροΐδης

Μονόλογος ευαισθήτου

Σατιρικό χρονογράφημα.

<http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/document/document.php?course=DSGL->

[A111&openDir=/4e5b63b5pt3d/4e9c5b7dfwj6](http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/document/document.php?course=DSGL-A111&openDir=/4e5b63b5pt3d/4e9c5b7dfwj6)

Ο συγγραφέας: γνωστός για την καυστικότητα της κοινωνικής κριτικής του, στα ήθη των Αθηναίων αστών της εποχής. Το ύφος του, ειρωνικό, ευρηματικό και σπινθηροβόλο.

Κωνσταντίνος Καβάφης

Ηγεμών εκ Δυτικής Λιβύης

Ελέγχει την υποκρισία
και την αλλοτρίωση του ανθρώπου
που μεταμφιέζεται σε κάτι άλλο
από αυτό που είναι.
Καβαφική ειρωνεία.
Η ψευδής αυτή εικόνα
έχει και το τίμημά της.

http://www.snhell.gr/lections/content.asp?id=38&author_id=60&page=anthology

Άντον Τσέχοφ

Ο χοντρός και ο λιγνός

Η ιεραρχία, η κοινωνική θέση του καθενός, καθορίζει τις ανθρώπινες σχέσεις και διαμορφώνει αντίστοιχα ανθρώπινους χαρακτήρες.

Τα έργα του Τσέχοφ διακρίνονται για τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα τους και τις οξύτατες κοινωνικές παρατηρήσεις.

Ο Τσέχοφ δεν αγνοεί τις ανθρώπινες αδυναμίες και μικρότητες, ωστόσο, ακόμα και όταν τις καταγγέλλει, στέκεται με τρυφερότητα και κατανόηση απέναντι στον άνθρωπο, τον οποίο δεν παύει ποτέ να αγαπά.

Το συγκεκριμένο διήγημα δημοσιεύτηκε το 1886.

Κ. Γ. Καρυωτάκης

Καλός υπάλληλος

(Ενότητα: «Τρεις μεγάλες χαρές»

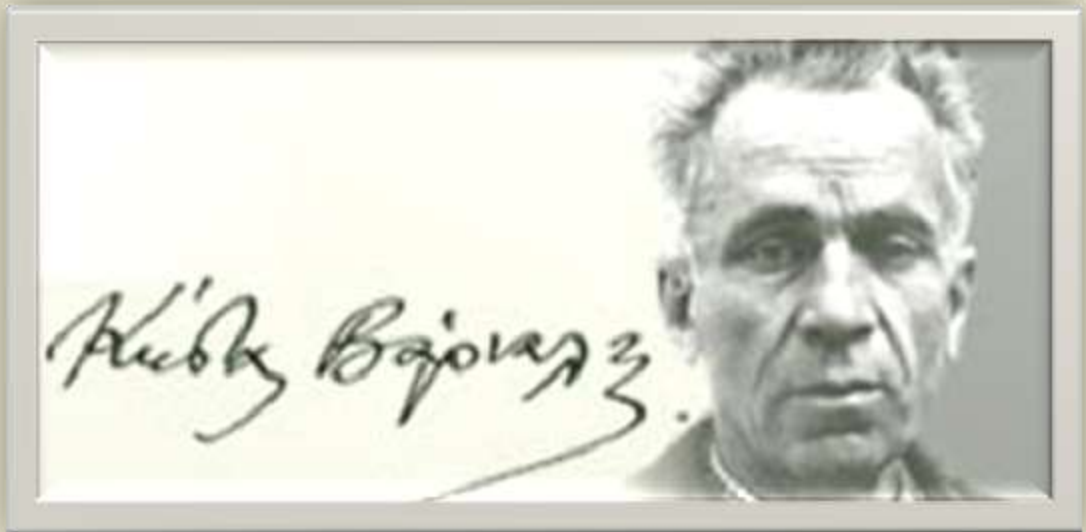
«Όμορφος κόσμος, ηθικός, αγγελικά πλασμένος!»

Κάθαρσις (Ένα από τα τελευταία κείμενα))

Η κοινωνική συνείδηση του συγγραφέα, η πρόθεση για αμφισβήτηση και κοινωνικό έλεγχο με τα μέσα της ειρωνείας και της σάτιρας. Γίνεται αμείλικτη σάτιρα που αποσκοπεί στην υπονόμηση ή και στην ανατροπή των κακώς κειμένων της κοινωνίας γενικά.

Κώστας Βάρναλης

Οι Μοιραίοι

Απεικονίζεται η αδιέξοδη κατάσταση των ανθρώπων που έχουν αποδεχτεί με παθητικότητα την άθλια μοίρα τους και δεν κάνουν τίποτα για να την αλλάξουν. Η μοιρολατρική αυτή στάση έμμεσα επικρίνεται από τον ποιητή.

Μανόλης Αναγνωστάκης

Επιτύμβιον

http://www.snhell.gr/lections/content.asp?id=22&author_id=1&page=anthology

Ένας από τους πιο αντιπροσωπευτικούς ποιητές της μεταπολεμικής γενιάς.

Τίθεται το ζήτημα της ηθικής στάσης του ανθρώπου μέσα από την αντίθεση του «φαίνεσθαι» και του «είναι»: ο πρωταγωνιστής –τυπικό δείγμα καιροσκόπου – εγκωμιάζεται στην κηδεία, ενώ στην πραγματικότητα δεν του αξίζει.

**Κοινωνικός αποκλεισμός –
Ανθρώπινη αλληλεγγύη**

Νίκος Νικολαΐδης

Σα σκυλί

Διήγημα.

Ένας άσημος κηπουρός, το κύριο χαρακτηριστικό του οποίου είναι η απόλυτη αφοσίωση στη δουλειά και στα αφεντικά του.

Η «σκυλίσια» του αφοσίωση προκαλεί την ειρωνεία και τον εμπαιγμό των πολλών, και οδηγεί τον κηπουρό σ' έναν καρτερικό και μοναχικό θάνατο (σα σκυλί).

Μ. Καραγάτσης

Τα χταποδάκια

Διήγημα νατουραλιστικό σε λαϊκή αργκό.

Σε μια ταβέρνα ένας περιθωριακός τύπος, αλκοολικός, επιδιώκει με κάθε τρόπο τη ζεστασιά της ανθρώπινης επικοινωνίας. Δέσμιος ωστόσο του πάθους του, αλλά και των κοινωνικών προκαταλήψεων, γνωρίζει την απόρριψη και τον κατατρεγμό από τους «κανονικούς» θαμώνες.

Δημήτρης Χατζής

Η θεια μας η Αγγελική
(απόσπασμα)

Γιάννενα, Β΄ Παγκόσμιος.

Η θεια-Αγγελική, πρόσωπο
οικείο και αγαπητό στους γύρω της.

Αλλά η μέχρι αφέλειας αθωότητα και καλοσύνη της
–η οποία την εμποδίζει να δει την ηθική αθλιότητα γύρω της–
θα την καταστήσει εν καιρώ πολέμου αντικείμενο εκμετάλλευσης
από έναν μαυραγορίτη. Αυτό θα δημιουργήσει ρήξη στην επικοινωνία της
με το κοινωνικό περιβάλλον της και θα την οδηγήσει τελικά στον μαρασμό,
στον θάνατο από ευθιξία.

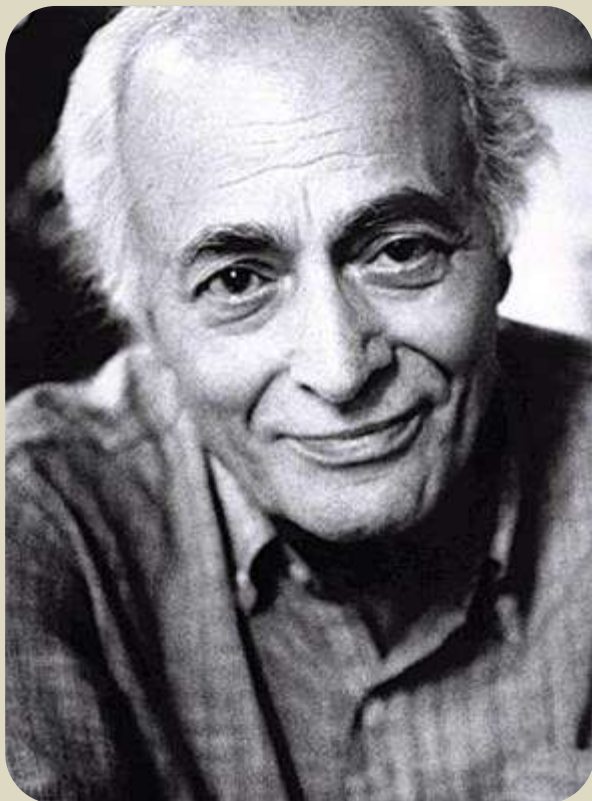
Έρση Σωτηροπούλου

Στο φωτεινό δωμάτιο
(απόσπασμα)

Διήγημα.

Η συνάντηση δύο συνομήλικων γυναικών, που η μία θα ανατρέψει τα στερεότυπα της άλλης: η αλλοδαπή Τάνια, η οποία αναζητά εργασία ως οικιακή βοηθός, θα αποδειχτεί τελικά μια καλλιεργημένη πιανίστρια, ενώ η νεαρή Κλαίρη, πολύ διαφορετική από τις άλλες εργοδότριες, θα αποδειχτεί με τη σειρά της ένας ευαίσθητος άνθρωπος, ικανός να αναγνωρίσει και να σεβαστεί την αξία του συνανθρώπου της.

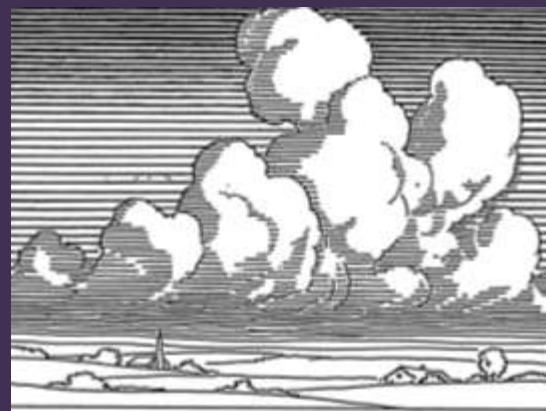

Μήτσος Αλεξανδρόπουλος

Το σύννεφο

Διήγημα.

Η περιποιημένη εξωτερική εμφάνιση ενός συνεπιβάτη εξαπατά έναν άλλον, πιεσμένο οικονομικά, ο οποίος τον φθονεί και του συμπεριφέρεται με αγένεια. Ένα «σύννεφο» θα γίνει αφορμή να αποκαλυφθεί η πλάνη, δείχνοντας πόσο συχνά η ουσία των πραγμάτων είναι πολύ διαφορετική από τη φαινομενική τους όψη, και πόσο σημαντική τελικά είναι η αλληλεγγύη μεταξύ των ανθρώπων, αφού όλοι, για τον ένα ή τον άλλο λόγο, έχουμε ανάγκες και προβλήματα.

Παράλληλες δραστηριότητες

- **Ακούστε παράλληλα**

- «Ο Τζακ Ο' Χάρα», Γιώργος Ζαμπέτας,
(<http://www.youtube.com/watch?v=da18eLyF2Hg>)
- «Οδός Αριστοτέλους», Γιάννης Σπανός, Λευτέρης Παπαδόπουλος,
(http://youtu.be/-kffv_bzlww)
- «Κουτσή κιθάρα» Μάνος Λοΐζος, Λευτέρης Παπαδόπουλος
(<http://youtu.be/6-JH2oElfI0>)
- «Ταραντέλα», Διονύσης Τσακνής
(<http://youtu.be/0SAsnBZqCig>)

- «Η κουτσομπόλα», Σταμάτης Κραουνάκης, Λίνα Νικολακοπούλου
(<http://youtu.be/527gCV8WeWg>)
- «Το καπηλειό», Χαΐνηδες
(<http://youtube/3DcOIHkwugw>)
- «Ένας ευαίσθητος ληστής»
<http://www.youtube.com/watch?v=2HQsU5JMcPM>
- «Άνθρωποι μονάχοι», Γιάννης Σπανός,
(<http://youtu.be/4DuYkqDA9ZY>)
- «Συνταγές μαγειρικής», Χαΐνηδες
<https://www.youtube.com/watch?v=HBX MbPItM>
- «Ο κυρ Αντώνης», Μάνος Χατζιδάκις,
(<http://youtu.be/kQX4XxgovUs>)

Δείτε ακόμη

- «Η Κάλπικη Λίρα», «Μια ζωή την έχουμε», «Η δε γυνή να φοβήται τον άνδρα», «Δεσποινίς ετών... 39» , «Λατέρνα φτώχεια και φιλότιμο», «Η Καφετζού» , «Η θεία από το Σικάγο», «Ένας ήρωας με παντούφλες», «Τα κίτρινα γάντια» , «Μακρουκωσταίοι και Κοντογιώργηδες» , «Αλίμονο στους νέους», «Πολυτεχνίτης και ερημοσπίτης», «Υπάρχει και φιλότιμο», «Ζητείται ψεύτης», «Η Χαρτοπαίχτρα», «Φωνάζει ο κλέφτης», «Ξύπνα Βασίλη»
- «Κυριακάτικο ξύπνημα», «Στέλλα», «Το κορίτσι με τα μαύρα», «Συνοικία το όνειρο», «Της κακομοίρας», «Το Προξενιό της Άννας», «Όλα είναι δρόμος»
- «Η Νοσταλγός», «Ακαδημία Πλάτωνος»
- «It's a Wonderful Life», «Ladri di Bicicletta», «Never on Sunday», «Driving Miss Daisy», «Pride and Prejudice»
- «Le Scaphandre et le Papillon», «Hugo»
- <http://www.youtube.com/watch?v=MgdsfRDxleQ> το φιλμάκι «Father and Daughter»,
<http://www.youtube.com/watch?v=mNK6h1dfy2o> , «Τι είναι αυτό;»
http://www.youtube.com/watch?v=_cGnlzOopeM «Εσύ βλέπεις τη σακούλα που φοράς;»

Διαβάστε επίσης

- Ηλίας Βενέζης, *Γαλήνη*, Εστία, Γεώργιος Βιζυηνός, «Το αμάρτημα της μητρός μου», Μαξίμ Γκόρκι, *Οι μικροαστοί*, Ανδρέας Καρκαβίτσας, *Διηγήματα*, Μένης Κουμανταρέας, *Τα μηχανάκια*, Περλ Μπακ, *Η μάνα*.
- Κάρολος Ντίκενς, *Χριστουγεννιάτικη ιστορία*, Ηλίας Χ. Παπαδημητρακόπουλος, *Θερμά θαλάσσια λουτρά*, Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, *Αθηναϊκά διηγήματα*,
- Ζαχαρίας Παπαντωνίου, *Διηγήματα*, Τζων Στάϊνμπεκ, *Άνθρωποι και ποντίκια*, Κώστας Ταχτσής, *Τα Ρέστα*, Λέων Τολστόι, *Νουβέλες και διηγήματα*, Άντον Τσέχοφ, *Διηγήματα και μονόπρακτα*,
- Στρατής Τσίρκας, *Διηγήματα*, Έρνεστ Χεμινγκουαίη, *Ο γέρος και η θάλασσα*, Ντίνος Δημόπουλος, *Τα δελφινάκια του Αμβρακικού*, Άλκη Ζέη, *Ο ψεύτης παππούς*, Κάρολος Ντίκενς, Όλιβερ Τουίστ, Όσκαρ Ουάιλντ, *Εννέα μαγικά παραμύθια*,